

здійснення необхідних компенсаційних заходів;

- комплексний підхід до удосконалення фінансового механізму соціального страхування, враховуючи його органічний взаємозв'язок із системою заробітної плати, податковою системою, політичною ситуацією в державі, станом ринку праці, сучасними демографічними тенденціями та прогнозами на майбутнє;

- використання науково обгрунтованих підходів до визначення оптимальної частки ВВП, що використовується на фінансування окремих видів соціального страхування та всієї системи з урахуванням економічних можливостей територій, різних секторів економіки, професійних і статевих груп населення, а також середньо - і довгострокової ситуації на ринку праці і демографічних прогнозів;

- визначення оптимальних для сучасного етапу пропорцій між особистими внесками працівників в окремі державні фонди соціального страхування та обсягом виплачуваної їм соціальної допомоги, а також між часткою фінансових коштів, що перерозподіляються на користь осіб з більш низькими доходами і періодами страхових внесків.

Побудова ринкової фінансової моделі соціального страхування на вищезгаданих підходах дозволить підвищити рівень збалансованості фінансових доходів та видатків позабюджетних фондів соціального страхування, а також ефективніше розподілити фінансовий тягар між основними суб'єктами страхування.

Джерела та література:

1. Александров В.Т., Бандурка О.М., Ворона О.І. та інш. Страхова справа. Інтегрований навчальний комплекс: Підручник. Книга 2. - Київ: НВП «АВТ»; Харків: Видавничий центр НТУ «ХП», 2003.
2. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії // Соціальний захист.- 2003. - № 2. - С. 20-24.
3. Надточій Б. Соціальне страхування у контексті історії // Соціальний захист.- 2003. - № 3. - С. 29-33.
4. Павленко Ю. Світовий досвід функціонування систем соціального страхування . Уроки для України // Україна: аспекти праці. - 2002. - №6.
5. Юрій С.І., Шаварина М.П., Шаманська Н.В. Соціальне страхування. Навчальний посібник. - Тернопіль, 2003.
6. Янова С.Ю. Социальное страхование: организация и финансовый механизм.- СПб.: Изд-во СПб ГУЭФ, 2000.

Ірина Косач

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Науково-технічний прогрес є невід'ємною складовою економічного розвитку, спрямованою як на далеку перспективу, так і на вирішення практично поточних сьогоденних завдань. Але подальший розвиток економіки України не може існувати без зміни підходу до самого управління економічними процесами. Тому перехід країни до інноваційного зростання є передумовою стратегічного розвитку економіки держави.

Окремі аспекти щодо необхідності інноваційного розвитку, активізації інновацій досліджені сучасними вітчизняними економістами: Д. Черваньовим, Л. Нейковою, В. Гецеєм, Л. Федуловою та ін.[1-3]. В їхніх працях значну увагу приділено питанням розбудови інноваційної економіки, вибору моделі інноваційного розвитку. Але становлення інноваційно-орієнтованої економіки неможливе без регіонального інноваційного розвитку. Розвиненість науки, доступ до ефективних технологій та управління ними на регіональному рівні є складовими моделі стійкого розвитку економіки всієї держави, адже інноваційний процес поєднує науку, техніку,

економіку та підприємництво і сприяє реалізації завдань структурно-інноваційної стратегії. Тому метою статті є формування системи управління інноваціями на регіональному рівні.

Як показує досвід провідних країн світу, ефект інноваційної діяльності є багатоаспектним. Розмір ефекту від реалізації інновації безпосередньо визначається очікуваною ефективністю, яка проявляється:

- в продуктовому виразі (покращання якості та зростання товарного асортименту);
- в технологічному виразі (зростання продуктивності праці і покращання її умов);
- у функціональному виразі (зростання ефективності управління);
- в соціальному виразі (покращання якості життя).

Ефективність інновацій безпосередньо визначається їх конкретною здатністю зберігати відповідну кількість праці, часу, ресурсів та коштів у розрахунку на одиницю всіх необхідних корисних ефектів, продуктів, що створюються, технічних систем, структур. Саме визначення «ефективність інновацій» поширюється на комплекс проблем оцінки наукової діяльності в різних її аспектах: економічну ефективність, науково-технічний рівень, соціальну ефективність.

Розглянемо особливості регіонального управління інноваціями на прикладі Чернігівської області. Згідно з даними Чернігівського обласного управління статистики, за кількістю інноваційно активних підприємств Чернігівська область посідає 8 місце серед регіонів України. У 2004р. інноваціями у промисловості займалися 29 підприємств, або 12,3% загальної кількості. Найбільш інноваційно активними були підприємства міст Чернігів та Ніжин, зокрема ВАТ «ЧеЗаРа», ЗАТ КСК «Чексіл», ВАТ «Чернігівське «Хімволокно», ВАТ «Ніжинсільмаш», ВАТ «Ніжинський механічний завод». Найбільша кількість нововведень була на підприємствах хімічної промисловості, металургії та оброблення металу, машинобудування. Частка інноваційно активних підприємств за видами інноваційної діяльності надана на рис. 1.

Основними напрямками інноваційної діяльності в області є розробка і впровадження нових технологічних процесів, зокрема з виробництва сільськогосподарських машин, хліба та хлібобулочних і молочних продуктів, з підготовки та прядіння камвольної вовни; створення і освоєння нової чи удосконаленої продукції, серед якої: завантажувач сухих кормів, технологічне обладнання для виробництва високооктанових домішок до бензину, нитки поліамідні, кордова та вовняні тканини.

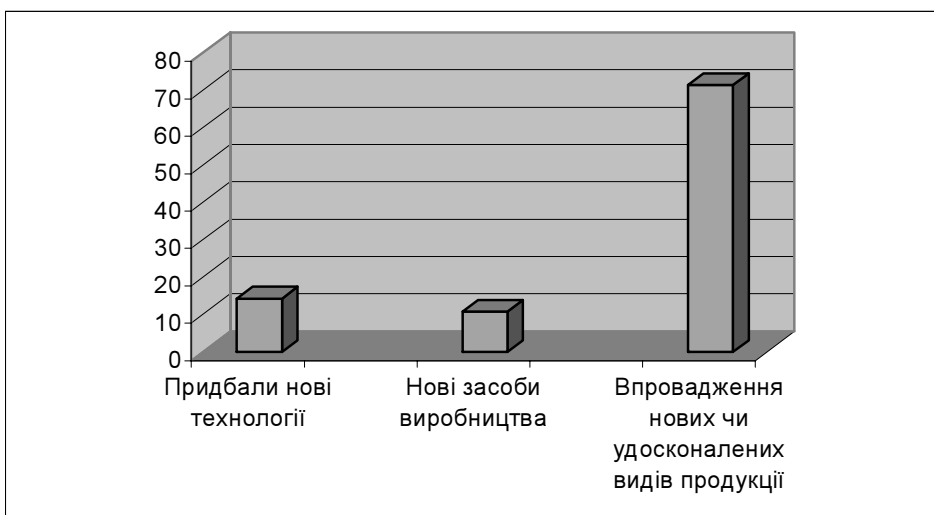

Рис. 1. Частка інноваційно активних підприємств Чернігівської області за видами інноваційної діяльності в 2004 р.

Для проведення інновацій у 2004р. підприємствами було витрачено 125,8 млн.грн. Найбільша частка витрат на технологічні інновації була на підприємствах харчової промисловості і з перероблення сільськогосподарських продуктів, целюлозно-паперової та поліграфічної промисловості. Серед коштів, за рахунок яких проводились інновації, власні кошти становлять 65%, кредити - 35%. За рахунок бюджету, позабюджетних фондів, інвестицій та Держіннофонду фінансування інновацій в 2004 році не проводилось.

Кожне друге інноваційно активне підприємство витрачало кошти на придбання і впровадження у виробництво нових видів машин, обладнання, установок та інших засобів виробництва. Обсяг витрат на їх придбання та впровадження становив 116,2 млн.грн., що більше 92% всіх витрат на інновації. У 2003 р. такі витрати становили 84%.

У результаті впровадження інновацій у 2004 р. майже кожне восьме промислове підприємство області поставляло на ринок інноваційну продукцію. Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що заново впроваджена або зазнала технологічних змін протягом останніх трьох років, становив 190,3 млн.грн., або 4,3% обсягу реалізованої промислової продукції області.

Проте не всі промислові підприємства мали можливість займатися інноваційною діяльністю. Вагомим фактором, що її стримував, перш за все була нестача власних коштів, на що вказали майже три чверті обстежених промислових підприємств. Більше половини підприємств пояснили відсутність інновацій великими витратами на нововведення та недостатньою підтримкою держави. Високий економічний ризик відмітили понад 40% підприємств.

Цими причинами пояснюється і те, що середньооблікова чисельність працівників науково-дослідних, проектно-конструкторських підрозділів підприємств, які виконували нововведення, становила тільки 0,9% від середньооблікової чисельності працюючих у промисловості [4].

Згідно із Законом України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області» з 1 січня 2000 року Городнянський, Корюківський, Новгород-Сіверський, Ріпкинський, Семенівський, Чернігівський, Щорський райони були оголошені територіями пріоритетного розвитку [5]. Спеціальний режим інвестиційної діяльності передбачає встановлення на них податкових і митних пільг для суб'єктів підприємницької діяльності. При цьому пріоритетними названо такі види діяльності:

- 1) вирощування картоплі і прядильних культур;
- 2) видобування та агломерація торфу;
- 3) м'ясна промисловість;
- 4) виробництво молочних продуктів;
- 5) підготовка і прядіння лляної пряжі;
- 6) обробка деревини та виготовлення виробів з неї;
- 7) виробництво паперу і картону: поверхнева обробка (крейдування, ламінування, тиснення);
- 8) виготовлення виробів з паперу та картону;
- 9) виробництво листового скла.

Реально на даний час працює лише один напрям - проект з впровадження виробництва вінілових шпалер на Корюківській фабриці технічних паперів. Причини цього - складна економічна ситуація в області, недостатньо кваліфікований підхід до управління інноваціями, а також вузькоспеціалізований перелік напрямків діяльності.

Регіональне управління інноваційними процесами повинно відбуватися за такими ієрархічними рівнями:

1. Інноваційна стратегія регіону.
2. Розробка програми інноваційного розвитку регіону.

3. Програма інноваційної політики підприємства.

Сучасний період розвитку України як незалежної правової і економічної держави характеризується процесами визнання нових правових, економічних і структурних підходів до управління регіоном, особливо його інноваційною складовою. Разом з тим загальноприйнятої інноваційної стратегії розвитку регіонів досі не розроблено, що призвело до відсутності розуміння не тільки важливості стратегії розвитку, але і її змісту, тобто набору таких установок і правил прийняття рішень, якими повинні керуватися, з одного боку, державні, а з іншого - регіональні виконавчі структури.

Інноваційну стратегію розвитку регіону трактують як категорію, змістом якої є напрямки дій і процесів, що повинні забезпечити ріст і зміцнення позицій регіону. Стратегія розвитку регіонів використовується для розробки інноваційних проектів методом пошуку, суть якого полягає у виборі можливостей на різних напрямках функціонування території. При цьому, як тільки досягається мета, тобто очікуваний результат, потреба у старій стратегії відпадає і природно виникає необхідність у розробці нового інструментарію.

Реальним програмним документом, що регулює інноваційну діяльність в Чернігівській області, є розроблена Програма науково-технічного та інноваційного розвитку області на 2004-2007 рр., яка є складовою Стратегії соціально-економічного розвитку області на період до 2015 року. Її метою є забезпечення системності розвитку інноваційних процесів у регіоні та формування інноваційної інфраструктури. Реалізація основних завдань і заходів програми дозволить максимально задіяти регіональний науково-технічний потенціал, сприятиме стимулюванню інноваційної активності підприємств, розширенню можливостей щодо інвестування проектів.

Наслідком проведення інноваційних процесів є впровадження на підприємствах інноваційних проектів, яке базується на таких принципах:

1. Цільової спрямованості - відповідність проекту проблемам розвитку території або економічних суб'єктів з неухильною координацією цілей, заходів щодо їх досягнення і передбачених результатів.

2. Комплексності - облік систематичного ефекту в соціальних, економічних та екологічних аспектах.

3. Альтернативності - проекти повинні розроблятися і оцінюватися з позицій ресурсного забезпечення та результативності функціонування не одних, а кількох альтернативних варіантів.

4. Ефективності - тобто досягнення позитивних економічних, соціальних та інших результатів щодо підприємства або регіону в цілому.

Підготовка програми інноваційної політики підприємства повинна включати в себе:

1) аналіз виробничих можливостей, в результаті якого визначаються вільні площі, типи та якість обладнання, що простоє чи завантажено частково;

2) маркетингові дослідження з насиченості ринку виробами, які можуть виготовлятися на підприємстві з урахуванням пропозицій технологічних служб, а також виставок, ярмарків і т.ін.;

3) техніко-економічний аналіз можливих напрямків розвитку виробництва, що мінімізують додаткові витрати при організації чи розширенні виробництва продукції.

Перед розробкою програми кожне виробниче підприємство, яке має за мету орієнтацію на інноваційні проекти, спочатку повинне бути досліджене на відповідність таким критеріям: наукоємності, конкурентоздатності і якості продукції, інноваційним та економічним.

Дані критерії представлені в таблиці 1.

Таблиця 1.

Критерії інноваційно орієнтованого підприємства

№	Найменування критерію	Одиниця виміру	Значення критерію (не менше)
Критерії наукоємності			
1	Частка витрат на науково-дослідні роботи в обсязі товарної продукції	%	5
2	Частка витрат на використання науково-технічних досягнень в обсязі товарної продукції	%	5
3	Відносна частка наукових, інженерних і технічних працівників у загальній чисельності зайнятих	%	15
4	Співвідношення витрат на науково – дослідні і дослідно-конструкторські роботи та витрат на впровадження нової техніки і технології	-	2/3
Критерії конкурентоздатності і якості продукції			
5	Наявність у структурі реалізованої експортної продукції	-	Повинна бути
6	Коефіцієнт відновлення продукції за рік	%	5
Інноваційні критерії			
7	Впровадження на підприємстві технологічних інновацій	-	Повинні бути
8	Наявність у складі продукції принципово нових виробів, що не випускалися раніше підприємствами в Україні	-	Повинна бути
9	Співвідношення кількості інновацій - продуктів і інновацій-процесів	-	2/1
Економічні критерії			
10	Фондоозброєність праці на підприємстві	Тис.грн./ос.	Середня по галузі
11	Продуктивність праці	Тис.грн./ос.	Середня по галузі
12	Коефіцієнт відновлення основних виробничих фондів і їхньої активної частини	%	Середній по галузі

Отримання результатів, запланованих в програмних документах регіонального рівня і рівня підприємств, потребує розробки чітких та цілеспрямованих заходів щодо формування механізму регулювання інноваційними процесами.

Моніторинг інноваційного розвитку регіону своєю найважливішою частиною має інформаційно-аналітичну систему дослідження і прогнозування ситуації, що включає такі складові:

1. Інформаційні системи, які дозволяють експерту мати постійний доступ до оперативної звітності. В них у діалоговому режимі реалізується можливість аналізу взаємозв'язків показників і встановлення кількісних оцінок пропорцій, відносин між інноваційними процесами.

2. Аналітичні системи, які дозволяють використовувати економіко-математичні моделі для аналізу і прогнозування подальшого розвитку.

Інформаційна система дає статичну оцінку ситуації, виявлення тенденцій, порівняння з аналогами інших регіонів та теоретично доцільними або цільовими нормативами (пропорції, обсяги, критерії, структура), з рівнями показників, що прогнозувалися.

Аналітична система дозволяє прогнозувати перспективу, підбирати найоптимальніше державне регулювання і на цій базі активно втручатися у динаміку подій.

Порядок роботи розглянутих систем включає в себе використання сучасних комп'ютерних технологій у діалоговому режимі та методів статистичного аналізу, економетричних і структурних моделей.

Оцінка і передбачення можливого розвитку ситуації методами регіонального моніторингу інноваційних процесів є суттєвим елементом забезпечення розвитку соціально-економічного розвитку регіону. Система моніторингу інноваційних процесів на рівні регіону повинна стати оперативною експертною системою - джерелом інформаційно-рекомендаційних послуг для напрацювання регіональної політики. Ціль моніторингу - постійне відстеження змін ситуації, її імітаційне моделювання та прогнозування. Поряд з головною метою система моніторингу інноваційних процесів передбачає вирішення ще цілого ряду взаємопов'язаних завдань:

- оперативну оцінку існуючого рівня тенденцій інноваційного розвитку регіону;
- визначення необхідних обсягів та ефективності інвестицій, їх взаємозалежності з ростом ефективності регіональної системи;
- короткострокове прогнозування тенденцій, варіативності та динаміки регіональної інноваційної ситуації.

Розвиток інноваційних процесів сприятиме досягненню високих темпів економічного розвитку підприємств, регіону і держави в цілому, ефективному використанню продуктивних сил і всіх видів ресурсів. При цьому формування системи регіонального управління інноваційними процесами повинне спиратись на взаємодію інститутів держави, області та суб'єктів господарювання різної форми власності. Механізм їх взаємодії, метою якого є перерозподіл ресурсів із застарілих галузей у сучасні виробничо-технологічні комплекси, модернізація економіки, підвищення її ефективності за рахунок впровадження нових технологій, повинен підлягати подальшій розробці.

Джерела та література:

1. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. - К.: Знання, 1999. - 514 с.
2. Геєць В.М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку: Монографія. - К.: Фенікс, 2003. - 1008 с.
3. Федулова Л.І. Інноваційна теорія економічного розвитку// Проблеми науки. - 2005. - № 3. - С. 41-47.
4. Інноваційна діяльність у Чернігівській області. Статистичний збірник. - Чернігів: Обласне управління статистики, 2005 р. -32 с.
5. Закон України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області» від 18 11. 2000 р. - Відомості Верховної Ради, 2000, № 12 - С. 5-9.

***Василь Бондар,
Алла Холодницька***

ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ МОДЕЛІ ІННОВАЦІЙНО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТОВ «АГРОФІРМА «АВАНГАРД»

Необхідною передумовою структурної перебудови економіки України, відновлення її виробничого потенціалу та створення конкурентоспроможної